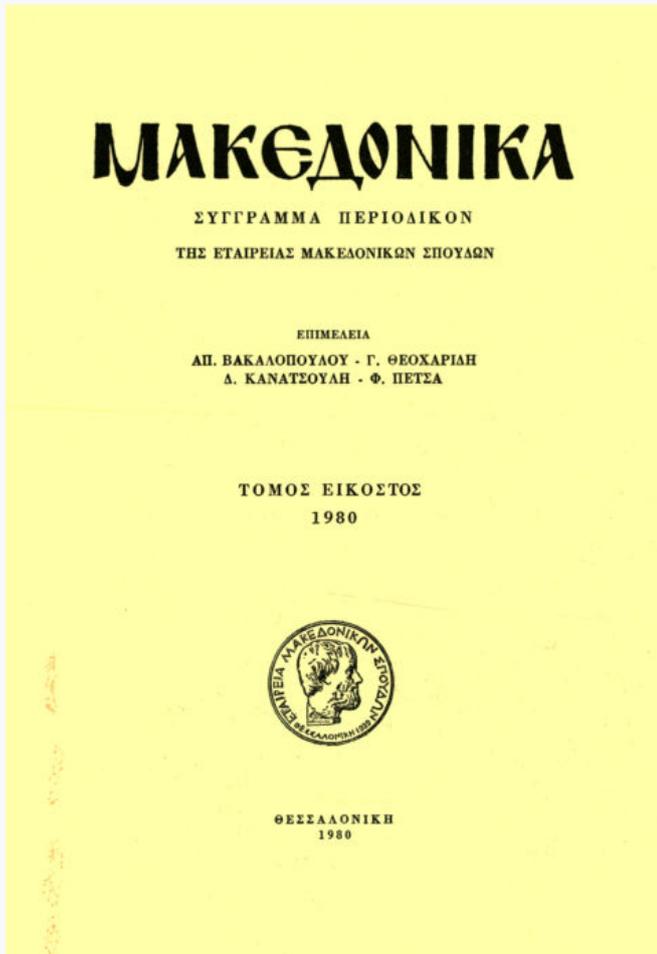

Μακεδονικά

Vol 20, No 1 (1980)

Actes de Lavra III (de 1329 à 1500). Edition diplomatique par P. Lemerle-A. Guillou-N. Svoronos-D. Papachryssanthou

Γ. Ι. Θεοχαρίδης

doi: [10.12681/makedonika.422](https://doi.org/10.12681/makedonika.422)

Copyright © 2015, Γ. Ι. Θεοχαρίδης

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Θεοχαρίδης Γ. Ι. (1980). Actes de Lavra III (de 1329 à 1500). Edition diplomatique par P. Lemerle-A. Guillou-N. Svoronos-D. Papachryssanthou. *Μακεδονικά*, 20(1), 536–538. <https://doi.org/10.12681/makedonika.422>

παρχος-ὑπαρχος εἰς τὸ κείμενον τῆς Συλλογῆς Ἰωάννου καὶ τῆς Συλλογῆς Ἀωνόμου Α' καὶ τὴν χρῆσιν αὐτῶν ἐνίοτε εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν παρ' ὄλον ὅτι πρόκειται πάντοτε περὶ ἐνὸς ἐπάρχου.

Τέλος, παρατήρησις τοῦ σ. ἐπὶ τοῦ τρόπου τῆς παραστάσεως καὶ τῆς μορφῆς τῆς λατρείας τοῦ Ἁγίου Δημητρίου εἰς τὰ κείμενα τῶν δύο Συλλογῶν δεικνύει ὅτι ὁ Ἅγιος δὲν παριστάνεται ἀκόμη ὡς στρατιωτικὸς Ἅγιος καὶ ἡ λατρεία του εἶναι ἀκόμη ἀρχαϊκὴ, χωρὶς λείψανα καὶ τάφου, ὁ ὅποιος ἀναζητεῖται ἀκόμη κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ μόνον τὸ μυστηριώδους ἀρχῆς Κιβώριον καὶ ἡ θέσις του ἐντὸς τοῦ ναοῦ προϋποθέτουν κάποιαν παράδοσιν, θεωρούμενον συνεπεῖα ταύτης ὑπὸ πολλῶν ὡς κατοικία καὶ τάφος τοῦ Ἁγίου, ἐνῶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰωάννης δὲν ἀποδέχεται προφανῶς τοῦτο.

Μετὰ τὰς παρατηρήσεις αὐτὰς τοῦ σ. ἐπονται τὰ κείμενα τῶν Θαυμάτων, πρῶτον τὰ τῆς Συλλογῆς Ἰωάννου καὶ ἔπειτα τὰ τῆς Συλλογῆς Ἀωνόμου (Α') ἠριθμημένα καὶ μὲ τοὺς κώδικας, οἱ ὅποιοι τὰ περιέχουν, ἐπὶ κεφαλῆς ἐκάστου, προτασσομένης ἐκάστοτε γαλλικῆς ἀποδόσεως τοῦ περιεχομένου των κατὰ τὰ κυριώτερα σημεῖα του, ἀποφευγομένης οὕτως μιᾶς μακρᾶς καὶ ἀνιάρᾳ κατὰ λέξιν μεταφράσεως.

Ἡ Συλλογὴ Ἰωάννου (Premier Recueil ou Recueil de l'Archevêque Jean) περιέχει Πρόλογον καὶ 15 Θαύματα. Ἡ Συλλογὴ Ἀωνόμου (Second Recueil ou Recueil Anonyme) περιέχει κολοβὸν Πρόλογον καὶ 6 Θαύματα, σὺν, ἐκτὸς ἀριθμήσεως, τὸ μεταγενεστέρας προσθήκης Θαῦμα τοῦ ἐπισκόπου Κυπριανοῦ.

Ἄμφοτέρας τὰς Συλλογὰς (Ἰωάννου καὶ Ἀωνόμου) περιέχει ὀλοκλήρους μόνον ὁ κώδιξ Paris Gr. 1517 (E) τοῦ 12ου αἰῶνος. Τὴν Συλλογὴν Ἰωάννου περιέχει ὀλοκλήρον πλὴν τοῦ Προλόγου, μόνον ὁ κώδιξ Vatic. Gr. 1641 (F) τοῦ 10-11ου αἰῶνος. Ὅλοι οἱ ἄλλοι 32 κώδικες περιέχουν ἕκαστος κατὰ κατιοῦσαν καὶ φθίνουσαν σειρὰν ὄλον ἐν καὶ ὀλιγώτερα Θαύματα, μέχρι τοῦ σημείου οἱ τελευταῖοι τῆς λατινικῆς ἀριθμήσεως (WXYZ) νὰ περιέχουν δύο μόνον Θαύματα καὶ ὅλοι τῆς ἐλληνικῆς ἀριθμήσεως (ΓΔΘΛΞΠΣΦΨ) ἓνα καὶ μισοὺς Θαύματα.

Μετὰ τὰς προτασσομένας ἐκάστοτε γαλλικὰς ἀποδόσεις τοῦ περιεχομένου καὶ μετὰ τὰ ἐπόμενα ἐκάστοτε ἐλληνικὰ κείμενα τῶν Θαυμάτων ἀμφοτέρων τῶν Συλλογῶν ἔπεται Πίναξ τῶν κυρίων ὀνομάτων καὶ τῶν σπουδαιωτέρων ὄρων (σ. 245-263) καὶ Πίναξ ὀνομάτων νεωτέρων συγγραφέων (σ. 265-266).

Ἐκτὸς τῆς ἀξιοθαυμάστου μεθοδικότητος, μὲ τὴν ὁποίαν ἡ ἐκδοσις δίδει σαφῆ εἰκόνα τῆς πολυπλόκου καὶ ἀγνώστου μέχρι τοῦδε χειρογράφου παραδόσεως τῶν Θαυμάτων τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἡ λίαν κοπιώδης ἐπιμέλεια, μὲ τὴν ὁποίαν ἀποκατεστάθη κριτικὸν κείμενον τῶν Θαυμάτων, τῶν πλείστων ἐκ τῶν ὁποίων ἐκάστη φράσις καὶ λέξις ἔπρεπε νὰ ἐλεγχθῆ εἰς τὴν γραφὴν μεγάλου ἀριθμοῦ χειρογράφων, ἐπιβάλλει τὴν ἐκφρασιν εἰλικρινοῦς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν συγγραφέα καὶ ἐκδότην ὄλον τῶν ἱστορικῶν τοῦ Βυζαντίου.

Γ. Ι. ΘΕΟΧΑΡΙΔΗΣ

Actes de Lavra III (de 1329 à 1500). Edition diplomatique par P. L e m e r l e - A. G u i l l o u - N. S v o r o n o s - D. P a p a c h r y s s a n t h o u. I, Texte. II, Album, Paris (P. Lethielleux) 1979 (Archives de l'Athos X).

Μὲ τὴν τρίτην δημοσίευσιν αὐτὴν περατοῦται ἡ ἐκδοσις τῶν ἐλληνικῶν ἐγγράφων τῆς Μονῆς τῆς Λαύρας τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ὅπως ἀναγγέλεται εἰς τὸν Πρόλογον τῆς ἐκδόσεως θὰ ἀκολουθήσῃ Τόμος IV, περιέχων, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ σερβικὰ ἐγγραφα τῆς Μονῆς εἰς Παράρτημα, τὰς μελέτας ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς Μονῆς καὶ τῶν κτημάτων αὐτῆς ἀπὸ τοῦ

1204-1500 και Γενικόν Πίνακα διά τούς τόμους II και III. Οί αὐτοί συγγραφεῖς ἔχουν ἐκδώσει μέχρι τοῦδε:

α) Actes de Lavra, Premier Partie: Des origines à 1204, Paris 1970. (Archives de l'Athos V). Βλ. βιβλιοκρισίαν τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς ὑπό Ν. Οἰκονομιδῆς εἰς BZ 66, 1 (1973) 80-82, ὅπου σημειοῦνται αἱ πλεονεκτικαὶ διαφοραὶ τῆς ἐκδόσεως ἔναντι τῆς παλαιᾶς ἐκδόσεως τῶν G. Rouillard - P. Collomp, Actes de Lavra I (897-1178), Paris 1937. (Archives de l'Athos I).

β) Actes de Lavra II: De 1204 à 1328, Paris 1977. (Archives de l'Athos VIII). Βλ. βιβλιοκρισίαν τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς ὑπό Μ. Ζίβοϊνović, Istorijski casopis 24 (Beograd 1977) 337-343 - ὑπό J. M. Sauer, Antiqu. class. 47 (1978) 358-359 - ὑπό J. Mossay, Rev. Hist. Eccl. 73 (1978) 687.

Εἰς τὸν τόμον I (Texte) μετὰ συντομώτατον Πρόλογον καὶ ἀναγραφὴν τῆς χρησιμοποιοῦμενης συμπληρωματικῆς τοῦ Τόμου I βιβλιογραφίας ἔπονται πίνακες τῶν ἐγγράφων, ταξινομημένον I κατὰ χρονολογίαν ἐκδόσεως, II κατὰ ιδιότητα ἐκδότου καὶ III κατὰ τὴν φύσιν τοῦ ἀντικειμένου τῶν, προστιθεμένης μιάς Καταστάσεως Ἀντιστοιχίας (concordance) τῶν ἐκδιδόμενων ἐγγράφων πρὸς τὰ ἀναφερόμενα εἰς τοὺς Καταλόγους καὶ τὰ Εὐρετήρια τῶν Ἀρχείων τῆς Λαύρας.

Τὸ κύριον σῶμα τῆς ἐκδόσεως ἀποτελοῦν 56 ἔγγραφα, πρωτότυπα ἢ παλαιὰ ἀντίγραφα, ἀριθμοῦμενα ἀπὸ 118-174 (ἐν συνεχείᾳ τῆς ἀριθμήσεως αὐτῶν ἀπὸ τοῦ πρώτου τόμου) καὶ προστίθενται 10 Παραρτήματα (Appendices, XI-XX, καὶ αὐτὰ μὲ συνεχιζομένην ἀριθμίσιν), περιέχοντα ἔγγραφα παρουσιάζοντα ἰδιομορφίαν (νόθευσιν τοῦ πρωτοτύπου, τὸ XI, ἢ γνωστὰ μόνον ἐξ ἀντιγράφων ἐκτὸς τῆς Μονῆς ἢ μόνον ἐξ ἐκδόσεώς τῶν ἐκ κωδίκων, τὰ XII-XVIII, μὲ λατινικὸν κείμενον, τὸ XIX, καὶ τὸ XX μὲ τὸ κείμενον ἀπὸ τελείως ἀπεσπασμένας ἢ ἄλλοτριῶς προστεθειμένας σφραγίδας).

Εἰς τὸν τόμον II (Album) μετὰ ἕναν Εὐρετήριον Πίνακα ὑπάρχουν αἱ φωτοτυπικαὶ ἀποτυπώσεις ὅλων τῶν πρωτοτύπων ἐγγράφων ἢ τῶν ἐπικειρωμένων αὐθεντικῶν ἀντιγράφων αὐτῶν, τῶν ὑπαρχόντων εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Λαύρας (ἀριθμ. 118-174), καὶ ἐκ τῶν Παραρτημάτων ὑπάρχει φωτοτυπία τοῦ νόθου παρεμβλήτου κειμένου (interpolation) τοῦ ἐγγράφου ἀριθμ. 118 (planche XI), τοῦ κειμένου τοῦ λατινικοῦ ἐγγράφου τοῦ Παραρτήματος XIX (planche XIX) καὶ ἀπεικόνισις τῶν σφραγίδων τοῦ Παραρτήματος XX (planche XX).

Ἐκαστον ἐγγράφον, πρωτότυπον, ἢ ἀντίγραφον, τιτλοφορεῖται μὲ τὸ ὄνομα καὶ τὴν ιδιότητα τοῦ ἐκδῶσαντος αὐτό, μὲ τὴν χρονολογίαν τῆς ἐκδόσεώς του, μὲ τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ εἶδους τοῦ καὶ μὲ σύντομον ἀναγραφὴν τοῦ ἀντικειμένου του.

Ἐπεταὶ διαπίστωσις τῆς προελεύσεως τοῦ κειμένου α) τοῦ πρωτοτύπου, β) τοῦ ἢ τῶν ἀντιγράφων, σχετικῆ πρὸς ταῦτα βιβλιογραφία, ἀνάλυσις τοῦ περιεχομένου τοῦ ἐκδιδόμενου ἐγγράφου, παρατηρήσεις ἐπὶ πραγμάτων, τυχὸν ἀναφερόμενα εἰς αὐτὸ παλαιότερα ἔγγραφα. Ἀκολουθεῖ τὸ κείμενον, ἐκδιδόμενον κατὰ τοὺς κανόνας τῆς διπλωματικῆς ἐκδόσεως ἐγγράφων.

Τὰ ἔγγραφα ταῦτα τῆς Λαύρας, τῆς ἀρχαιοτέρας καὶ μεγαλυτέρας μονῆς τοῦ Ἁθῶ, τὸσον αὐτὰ τοῦ Τόμου III, ὅσον καὶ ἐκεῖνα τοῦ Τόμου I καὶ II, ἀποτελοῦν διὰ τὸν ἱστορικὸν τοῦ Βυζαντίου ἀληθῆς χρυσορυχεῖον προσωπογραφικῶν, τοπογραφικῶν, θεσμικῶν, ἱστορικῶν καὶ ἄλλων πληροφοριῶν, αἱ ὁποῖαι δὲν ὑπάρχουν εἰς τὰς ἀφηγηματικὰς βυζαντινὰς πηγὰς. Ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον θὰ ἔχη διὰ τὴν γεωγραφίαν καὶ τοπογραφίαν τῆς βυζαντινῆς Μακεδονίας ἢ ἀναγγεληθεῖσα διὰ τὸν Τόμον IV (Σχόλια) μελέτη διὰ τὰ κτήματα εἰς τὴν Λαύρα ἀπὸ τοῦ 1204-1500, ἀφοῦ μεταξὺ τῶν ἐγγράφων ὑπάρχουν τέσσαρα ἀφορῶντα εἰς κτήματα τῆς Λαύρας ἐντὸς τοῦ Ἁθῶ, δέκα ἔξ καὶ ἕν Παραρτήμα ἀφορῶντα εἰς κτήματα τῆς Λαύρας ἐντὸς τοῦ Θέματος Θεσσαλονίκης καὶ πέντε ἀφορῶντα εἰς κτήματα τῆς Λαύρας ἐντὸς τοῦ Θέματος Στρυμόνος (βλ. πίνακα εἰς σ. XV-XVI), τέσσαρα δὲ ἔγγραφα

(ἀριθμ. 150, 151, 153, 163) ἀφορούν εἰς βυζαντινά μνημεῖα τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης (Νέαν Μονήν, μονύδριον Ἁγίας Φωτίδος, μονύδριον Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ γυναικεῖαν Μονὴν Ἁγίων Ἀναργύρων).

Ἐν γένει ἡ ἐκδόσις τοῦ Τόμου III, ὅπως καὶ ἐκείνῃ τοῦ Τόμου I καὶ II, ἀποτελοῦν ὑπόδειγμα διπλωματικῆς ἐκδόσεως, ἐμπλουτισμένης μὲ μέγα πλῆθος παντοίων πληροφοριῶν, ἡ ὅποια ἀποτελεῖ χαρὰν τοῦ ἐρευνητοῦ καὶ γεννᾷ τὴν συγχαίρουσαν εὐγνωμοσύνην τῶν Βυζαντινολόγων πρὸς τοὺς ἱκανοὺς καὶ ἀκαμάτους ἐκδότας.

Γ. Ι. ΘΕΟΧΑΡΙΔΗΣ

Παγκαρπία Μακεδονικῆς Γῆς. Μελέτες Ἀποστόλου Ε. Βακαλόπουλου, Τιμητικὴ προσφορά τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν πρὸς τὸν συγγραφέα, Θεσσαλονίκη 1980. (Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Μακεδονικὴ Βιβλιοθήκη, ἀρ. 53, σελ. 655 + Πίνακες ὀνομάτων, τόπων καὶ σπανίων λέξεων (σελ. 657-687) μὲ πλουσίαν εἰκονογράφησιν ἐντὸς κεμένου.

Ἡ Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν, συνεχίζουσα παράδοσιν τῆς καὶ μὲ πρόσφατον ἀπόφασιν τοῦ Διοικητικοῦ τῆς Συμβουλίου, θέλησε νὰ τιμήσῃ τὸ ἀρχαιότερον ἐπιζῶν ἐκ τῶν πανεπιστημιακῶν καθηγητῶν ἰδρυτικῶν τῆς μέλος καὶ μέλος τοῦ σημερινοῦ Διοικητικοῦ τῆς Συμβουλίου, τὸν ὁμότιμον καθηγητὴν τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Ἀπόστολον Ε. Βακαλόπουλον, διὰ τῆς ὡς ἄνω ἐπιανεκδόσεως εἰς ἓνα Τόμον τῶν διεσπαρμένων περὶ Θεσσαλονίκης καὶ Μακεδονίας μελετῶν τοῦ πολυγραφώτατου τούτου συγγραφέως.

Θὰ παρουσιάσωμεν ἐνταῦθα εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Μακεδονικῶν» ἀπλῶς τὰ περιεχόμενα τοῦ ἐν λόγῳ Τόμου κατὰ τὸν συντομώτερον δυνατὸν τρόπον, ἀφοῦ ὁ γκος τοῦ Τόμου δὲν ἐπιδέχεται ἐκτενὴ ἀπόδοσιν αὐτῶν, αἱ δὲ ἀναδημοσιευόμενα εἰς αὐτὸν μελέται τοῦ συγγραφέως δὲν εἶναι ἄγνωστοι εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ ξένην βιβλιογραφίαν καὶ βιβλιοκρισίαν καὶ δὲν χρῆζον ἐπὶ μέρους σχολίων, ἢ συγκέντρωσις τῶν ὁμοῦ εἰς ἓνα Τόμον ἐξυπηρετεῖ πολὺ ἀναγνώστας καὶ ἐρευνητὰς καὶ ἡ γνωστοποίησις τῆς ἐκδόσεώς του κρίνεται σκόπιμος.

Εἰς ὀκτὼ σελίδας Προλεγομένων (σ. ζ'-ιδ') ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν καθηγητῆς Κωνσταντῖνος Ἀν. Βαβουσκός ἐκθέτει διὰ μακρῶν τὰ τῆς ἀκαδημαϊκῆς σταδιοδρομίας τοῦ τιμωμένου, τὰ τῆς γονίμου συμβολῆς αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰδρυσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, τὰ τῆς ἐπιστημονικῆς παραγωγῆς αὐτοῦ, ἰδίως εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν Μακεδονίαν, καὶ τὰ τῶν τιμῶν καὶ διακρίσεων αὐτοῦ κατὰ τὴν μακρὰν σταδιοδρομίαν του.

Ἡ ὅλη ἐκδόσις περιλαμβάνει τρεῖς τομεῖς:

Α'. Ἱστορία τῆς Θεσσαλονίκης: Ὅκτὼ μικρότερα ἢ μεγαλύτερα μελέται, αἱ ὅποια μποροῦν νὰ διακριθῶν εἰς τρεῖς ὁμάδας, ἀναφερομένης εἰς τὴν περίοδον τῆς ἱστορίας τῆς Θεσσαλονίκης 1387-1918, ἧτοι: α) τρεῖς μελέται διὰ τὰς ἀλώσεις τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Τούρκων μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1387 καὶ 1403 μὲ βάσιν τὰς ὁμιλίας τῶν ἀρχιεπισκόπων Θεσσαλονίκης Ἰσιδώρου καὶ Γαβριήλ, β) δύο μελέται, ἡ μία διὰ τὴν Βενετοκρατίαν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην (1423-1430) καὶ ἡ ἄλλη διὰ τὴν ἀλωσιν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1430, καὶ γ) τρεῖς μελέται, ἡ μία διὰ τὰ συμβάντα εἰς τὴν Θεσσαλονίκην κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821, ἡ ἄλλη διὰ τὰ δραματικὰ γεγονότα τῆς σφαγῆς τῶν Προζέων εἰς Θεσσαλονίκην τὸ 1876 καὶ ἡ τελευταία διὰ τὰ συμβάντα εἰς τὴν Θεσσαλονίκην κατὰ τὰ ἔτη 1912-1918.